

Lapin Kansa 26.9.2007

Mikä on perinteinen saamelaistieto?

Tänä päivänä puhutaan saamelaisten keskuudessa paljon tiedon perinteisen tiedon hallinnasta ja koulutuksesta. Saamelaislapsilla, jotka aikoinaan elivät kaukana erämaissa tiettomien taipaleiden takana kesyttömässä ympäristössä ilman kouluja, oli yllin kyllin aikaa oppia suoraan luonnon kirjasta sellaista, mitä tämän päivän kaupunkilaisten on yritettävä oppia korvikkeena oppikirjoista. Auringon noususta auringon laskuun he viettivät päivänsä kuljeskellen metsissä ja tuntureilla paimennellen poroja ja kalastellen. Valvoessaan porojen liikkeitä he luonnostaan tarkkailivat ympäristöään ja omaksuivat uteliaasti ja vastaanottavaisina kuten lapset, mitä maailma ympärillä opetti.

Heidän silmässä oppivat erottamaan jokaisen ruohon ja lehden liikahtuksen, heidän korvansa kuulivat jokaisen äänen; lintujen laulu ja tuulen huminan, vingahdukset ja kahahdukset, murinat, ulvahdukset ja toivotukset, vihellykset, haukahdukset ja huudot. Mitkään luonnon äänet eivät olleet heille salaisuuksia. He näkivät eläinten parittelua ja surmaamista ja oppivat varhain käsittämään elämän salaisuuksia, sekä sen, että kuolema on hyväksyttävä ilman tunteita välttämättömänä osana elokehän kokonaisuutta.

He olivat oppineet hengissä pysyttelemään tarkkailemalla luonnonvaraisia eläimiä, he olivat oppineet tunnistamaan kasvien syötävät osat ja ne jotka voitiin käyttää lääkkeeksi. Nämä ihmiset kykenivät käyttämään ainutlaatuisia taitojaan suojellakseen tai tappaakseen eläimiä, jotka olivat heille tuttuja.

Tilanne tänä päivänä on muuttunut; näiden luonnonvaraisesti eläneiden saamelaisten jälkeläisten elämäntahti ja tavat ovat muuttuneet tyystin toisenlaisiksi kuin mitä oli esivanhemmillä. Näiden esivanhempien omaksumat elämäntavat ja tahti ovat katoamassa nopeasti ja iäksi. Sen jälkeen kun Lapissa alkoi lähetystyö ja syntyi kouluja ja kirkkoja sekä kauppoja täynnä utoja tavaroita, joiden ostamiseen tarvittiin rahaa, muuttui erämaiden vapaiden asukkaiden elämä huonompaan suuntaan.

Tänä päivänä saamelaiset käyttävät kaikkea nykyaikaista tekniikkaa elinkeinoissaan. Koko perinteinen saamelaiskulttuuri uhkaakin jäädä museoissa esitettäväksi elämäntavan jäänteeksi. Perinteinen saamelaiskulttuuri on suuressa vaarassa; nykysaamelaisten mielen täyttävät käsitteet ja säännöt, joita he eivät välttämättä tarvitse eivätkä ymmärrä.

Uudet sukupolvet eivät enää ymmärrä perinteistä paljon mitään, koska heillä ei ole enää aikaa istuskella luonnossa, mikä taas heidän esi-isille teki mahdolliseksi säilyä hengissä ja menestyä pilaantumattomassa ympäristössä. Kun 1950-luvulla kun elämä oli vielä samanlaista kuin esi-isieni aikaan, oli meillä saamelaisilla lapsilla suurenmoinen etuoikeus oppia vaistomaisesti kokemuksesta. Näin me hallitsimme ympäristön salaisuudet ja maa säilyi koskemattomana koska olimme olemassa ja hellimme sitä.